

Εκείνη τήν ιστορία, πού θύμιζε ζωντανό συναξάρι νεομάρτυρος, μου τήν ἔλεγε ἡ γιαγιά μου καί ἔχει χαραχθεῖ βαθιά μέσα στή μνήμη μου. Ὁ πατέρας της ἦταν παπάς σ' ἓνα ἀπό τὰ χωριά τοῦ ἄνω Βοσπόρου, πού σήμερα ἔχει τήν ὀνομασία «Μπέηκοζ». Ὁ πατήρ Ἀντώνιος, ἔτσι ἔλεγαν τόν παπά, εἶχε πολλά παιδιά, ἀνάμεσά τους καί τόν Χριστόδουλο. Ὁ Χριστόδουλος ἦταν 10 ἐτῶν ὅταν ἐγένιναν ἐκεῖνα τὰ τρομερά γεγονότα.

Μιά Μεγάλη Παρασκευή οἱ εβραῖοί ἔκλεψαν τόν παιδί καί τόν πῆραν μαζί τους. Τήν ἴδια κιάλας μέρα τόν κάρφωσαν, τόν παιδί, σ' ἓνα σταυρό, ὅπως τόν Χριστό. Κάποιοι περαστικοί βρῆκαν, τήν ἄλλη μέρα, τόν Χριστόδουλο ἀναίσθητο στό δρόμο. Μετά ἀπό λίγες μέρες, μέσα στήν ἀναστάσιμη ἀτμόσφαιρα, πέθανε. Αὐτή ἡ διήγηση ἦταν ἀληθινή πέρα γιά πέρα. Ὄταν πλησίαζε τόν Πάσχα, παρόμοιες διηγήσεις καί θύμησες ἀνασκόλευαν τόν νοῦ μας καί μπαίναμε σέ ἓνα πολεμικό κλίμα μέ τούς εβραίους. Ἀποκορύφωμα τοῦ κλίματος αὐτοῦ ἦταν καί τόν κάψιμο τοῦ εβραίου πού γινόταν Μεγάλη Παρασκευή τόν βράδυ, μετά τήν περιφορά τοῦ ἐπιταφίου.

Στή γειτονιά μας, ἐκεῖ στό Σταυροδρόμι, ἔμεναν πολλοί εβραῖοι. Κατά τή διάρκεια ὅλης τῆς χρονιάς εἶχαμε στίς παρέες μας εβραϊόπουλα. Μᾶς ἔνωνε ἡ ἀντίθεσή μας μέ τὰ τουρκάκια. Αὐτές ὅμως τίς ἡμέρες ὅλα ἄλλαζαν. Δέν μπορούσαν οἱ εβραῖοι νά παίξουν τὰ «χριστιανικά» μας παιχνίδια. Ἡ Μεγάλη Ἑβδομάδα μᾶς προσέφερε μιά καταπληκτική εὐκαιρία γιά παιχνίδια πού ἄρχιζαν ἀπό τόν ἱερό τοῦ Ναοῦ τῆς Παναγίας καί συνεχίζονταν στόν αὐλόγυρο καί στά περίχωρα.

Ὁ Ισαάκ ἔμενε σέ ἓνα γωνιακό σπίτι στή μεγάλη κατηφόρα, στό Χαμάλμπαση, λίγα μέτρα ἀπό τόν σπίτι μας. Ἦταν ἀπό ἐκεῖνα τὰ εβραϊόπουλα πού ἦταν καλοί μας φίλοι. Δέν υπῆρχε ζαβολιά στήν οἴκιά νά μήν μετεῖχε. Τόν κοφτερό του, μάλιστα, μυαλό ἀπεδείχθη σπουδαῖο σέ δύσκολες στιγμές. Θυμᾶμαι, μιά φορά, πού ἦρθε μιά γειτόνισσα νά διαμαρτυρηθεῖ, ἐπειδή χτυπούσαμε τὰ κουδούνια στίς πόρτες τῶν σπιτιῶν καί φεύγαμε τρέχοντας. Ὁ Ισαάκ, τότε, μέ πολύ σοβαρό ὕφος, εἶπε:

- Γιά τόν καλό σας τόν κάναμε ἐμεῖς. Πρόκειται νά βρέξει καί σᾶς εἰδοποιήσαμε νά μαζέψετε τὰ ροῦχα πού εἶχατε ἀπλώσει στήν ταρατσα νά στεγνώσουν.

- Ποῦ εἶδες μπρέ παλιόπαιδο τή βροχή; Φώναξε ἡ κυρά Κατίνα ἡ Μπαλοῦ.

- Τόν εἶπε τόν δελτίο καιροῦ στό ραδιόφωνο, ἀπάντησε ὁ Ισαάκ.

Ο Ισαάκ, λοιπόν, με τό κοφτερό μυαλό, πού τόσες φορές μάς έβγαλε από δύσκολες καταστάσεις, αυτή τή φορά γινόταν «αποσυνάγωγος». Ήταν εβραϊός. Δέν μπορούσε τώρα νά είναι μαζί μας. Αυτός, αυτή τήν Εβδομάδα τή Μεγάλη, δέν μπορούσε νά παίξει. Εμείς τό βλέπαμε φυσικό. Ο Ισαάκ έπρεπε νά τιμωρηθεί επειδή οι εβραίοι είχαν σταυρώσει τό Χριστό.

Ήταν Μεγάλη Παρασκευή. Ημέρα τοῦ μεγάλου παιχνιδιού. Η'εκκλησία έμενε ανοιχτή όλη τή μέρα. Κόβαμε λουλούδια, ραντίζαμε τόν κόσμο με κολώνια, κρατούσαμε τήν τάξη στο ναό, κάναμε στόν αὐλόγυρο τής εκκλησίας τήν περιφορά τοῦ επιταφίου κι ένα σωρό άλλα πράγματα πού μάς ένθουσιαζαν.

Κατά τή διάρκεια τής ακολουθίας τῶν Μεγάλων Ωρῶν ήρθε μέσα στο ιερό, όπου ήμαστε μαζεμένοι, η'είδηση: Ο Ισαάκ φάνηκε στόν αὐλόγυρο. Ο Ισαάκ στόν αὐλόγυρο; Αυτό ήταν απαράδεκτο. Τέτοια μέρα;

Ήρθε σίγουρα γιά νά μάς βεβηλώσει, έίπε ο' Σούλης ο' χερούκλας.

- Ναί, σίγουρα, φώναξαν όλοι οι άλλοι.

- Θα πρέπει νά μάθει πώς δέν μπορεί εβραϊός τέτοια μέρα νά γυρνάει με τό μέτωπο ψηλά σάν νά μή συμβαίνει τίποτε. Καί τό Χριστό σταύρωσαν και από τό παιχνίδι θέλουν νά επωφεληθοῦν, φώναξε ο' Λάμπης ο' Γό.

Έτσι τόν αποκαλοῦσαν γιαντί τό γράμμα Ρ τό πρόφερε Γό.

Ο Σούλης ο' χερούκλας έλαβε άμέσως τό λόγο, αφού έθεωρείτο και ο' φυσικός αρχηγός τῶν παιδιῶν τοῦ ιεροῦ. Στράφηκε σε μένα λέγοντας:

- Ντίνο, θα πās νά τοῦ πεις πώς είναι ανεπιθύμητος. Εσύ τόν γνωρίζεις πιό καλά. Είναι και γείτονάς σου.

- Ναί, είπα. Έδειχνα όμως διστακτικός.

- Φοβάσαι, ρε; μου είπε ο' Σούλης και συνέχισε:

- Εβραϊός είναι, τό κατάλαβες; Τήν εβδομάδα αυτή δέν πρέπει νά τούς αφήσουμε σε χλωρό κλαρί. Αυτοί σταύρωσαν τό Χριστό. Θα τούς σταυρώσουμε κι εμείς.

- Ο Χριστός, όμως, δέ σταύρωσε αυτούς πού τόν σταύρωσαν, τόλμησα νά πώ.

- Τι λές ρε; Τι λές ρε; Τι είναι αυτό πού άκουσαν τ' αυτιά μου; Χρονιάρια μέρα με τούς εβραίους είσαι; Ε; λέγε.

- Όχι, τοῦ είπα.

- Άσε, λοιπόν, τὰ λόγια καὶ κάνε αὐτό πού λέω γιατί χάθηκες. Πάσχα δέ θά κάνεις ἐσύ. Καί στό παιχνίδι κομμένος.

- Καλά, τοῦ εἶπα φοβισμένος.

Βγήκ' ἐξω. Ὁ Ισαάκ πράγματι βρισκόταν ἐξω. Τόν πλησίασα ἀφοῦ πῆρα ὕφος αὐστηρό.

- Ισαάκ τί γυρεύεις ἐδῶ;

- Γιατί νά μὴν εἶμαι; Ποιός μπορεί νά μ' ἐμποδίσει; Μετά, ἀφοῦ ἄλλαξε τόνο, μοῦ εἶπε ἐμπιστευτικά:

- Ντῖνο, τί ἐπάθεις; Ποῦ εἶναι ἡ καρδιακή μας φιλία;

- Ὁ Χριστός μᾶς χωρίζει Ισαάκ. Εσεῖς οἱ ἐβραῖοι σταυρώσατε τό Χριστό, δέν μπορείτε νά πατᾶτε ἐδῶ τέτοια μέρα.

- Ὁ Χριστός σας, ὅμως, δέν ἐδίωξε κανένα ἀπό κοντά του.

- Ισαάκ, τώρα δέ γίνεται τίποτε. Μετά τό Πάσχα θά εἴμαστε καί πάλι φίλοι, εἶπα κί ἐφυγα τρέχοντας ἐπειδὴ δέν ἄντεχα τήν ἀναμέτρηση.

Ὅταν τελείωσε ἡ ἀκολουθία κί ἄρχισαν τὰ γνωστά παιχνίδια στόν αὐλόγυρο, ἐνῶθα μιά πλάκα νά πιέζει τό στήθος μου. Σάν νά ἦμουν ἕνας ἀπό τούς σταυρωτές τοῦ Χριστοῦ. Εἶχα δίκαιο ἢ ἀδικο; Δέν μπορούσα νά χαρῶ τή μέρα. Τότε βρήκα τή λύση. Τή βρήκα καθὼς στεκόμουν ἀφηρημένος μπροστά στόν ἐπιτάφιο. Μπροστά στήν ἄκρα ταπεινώση. Ἐπρεπε νά κάνω κάτι. Αὐτός πού ἦταν μέσα στόν ἐπιτάφιο ἔκανε τόσο μεγάλη συγκατάβαση. Πῆρα τήν ἀπόφασή μου. Πῆγα στό σπίτι τοῦ Ισαάκ. Καθόταν στά σκαλοπάτια βλοσυρός. Μιά λάμψη διαπέρασε τή ματιά του, ἀλλά ἐξωτερικά δέν τό ἔδειξε.

- Ισαάκ, τοῦ εἶπα, συγγνώμη γιά τό πρῶι. Ἐκπροσωποῦσα ξέρεις, μιά ομάδα παιδιῶν. Γνωρίζεις τή νοοτροπία. Σκέφθηκα ὅμως κάτι σπουδαῖο. Θά ποῦμε στά παιδιά πὼς εἶσαι μὲν ἐβραῖος, ἀλλά μέσα στήν καρδιά σου ἀγαπᾶς τό Χριστό καί λυπᾶσαι πού οἱ ἐβραῖοι τόν σταύρωσαν. Θά πεῖς πὼς δέν μπορείς νά κάνεις ἀλλιῶς.

Ὁ Ισαάκ μέ παρατηροῦσε μέ προσοχή. Μέ ἕνα βλέμμα κοφτερό καί ἀντρίκιο.

- Ντῖνο, μοῦ εἶπε, οὔτε προφήτης νά ἦσουν, ἔτσι σκέπτομαι ἀλήθεια. Εγὼ πῆρα μιά βαθιά ἀνάσα.

- Σέ περιμένω τό βράδυ στην περιφορά τοῦ ἐπιταφίου. Τά παιδιά θά τά ἀναλάβω ἐγώ.

Τά παιδιά, ὅμως, δέν μέ πίστευαν μέ τίποτε. Προσπάθησα πολύ. Τίποτε. Ἦταν ἀμετάπειστοι.

- Μά, ὁ Χριστός συγχώρεσε τούς σταυρωτές του.

- Μή μιλάς, σταμάτα, ἄν δέ θέλεις ἀπόψε βράδυ, νά σέ κάψουμε μαζί μέ τόν εβραῖο, εἶπε ὁ Σούλης.

Τό βράδυ στην περιφορά τοῦ ἐπιταφίου ψιχάλιζε. Συνήθως ψιχάλιζει στην περιφορά τοῦ ἐπιταφίου. Εμεῖς ὅλοι, τά χριστιανόπουλα, περιφέραμε ἀγέρωχα τόν ἐπιτάφιο στό μεγάλο αὐλόγυρο τῆς Παναγίας.

Μέσα στόν κόσμο ξεχώρισα τόν Ισαάκ. Οἱ ματιές μας συναντήθηκαν. Δέν μπόρεσα νά διακρίνω ἄν ἦταν οἱ ψιχάλες ἢ τά δάκρυα πού ἔτρεχαν ἀπό τά μάτια τοῦ φίλου μου, τοῦ Ισαάκ. Κι ἄν ἐκλαιγε, ἐκλαιγε ἐπειδή δέν τόν δέχτηκαν τά παιδιά παρά τήν ὁμολογία του, ἢ ἐπειδή λυπόταν γιά τή σκληροκαρδία μας;

Μετά τήν περιφορά δέν γλύτωσα ἀπό τή σχετική καρπαζιά τοῦ Σούλη τοῦ χερούκλα.

- Σέ εἶδα βρέ, σέ εἶδα, ἀλλάξες φιλικές ματιές μέ τόν εβραῖο. Καί πρόσθεσε:

Ἐσύ ἀπόψε εβραῖο δέν καῖς.

- Δέν πειράζει, εἶπα, θά πάρω πάνω μου τήν εὐθύνη γιά τόν Ισαάκ.

Ἀπό τό παράθυρο τοῦ σπιτιοῦ μου παρατηροῦσα τό ἀτυπο τελετουργικό.

Στό τέλος τῆς καύσεως, πέρασε ἓνας ἀπεσταλμένος τοῦ Σούλη, κάτω ἀπό τό παράθυρο, φωνάζοντας:

Ἐ Άκου Ντῖνο, ἐσύ Ἀνάσταση φέτος δέν θά κάνεις, ὄυτε καί ὁ εβραῖος.

Ἡ κρίσιμη στιγμή ἦταν κατά τήν Ἀνάσταση. Στην Πόλη πολλές χρονιές ἡ Ἀνάσταση δέν γινόταν τά μεσάνυχτα, ἀλλά στίς πέντε τό πρωί. Ἡ Ἀνάσταση εἶναι πάντοτε μιά κρίσιμη στιγμή. Τό συναπάντημα τοῦ Χριστοῦ μέ τόν Ἄδη. Ἡ ἦττα τοῦ Ἄδη. Ἡ ἀπελευθέρωση τῶν νεκρῶν.

Όλα αυτά τὰ ζήσαμε ἐκεῖνο τὸ πρωὶ μέσα στὴ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως. Τὰ παιδιά ἔχχαν φθάσει ἐκεῖ μὲ τίς τσέπες γεμάτες ἀπὸ αὐγά καὶ βαρελότα. Τὴν ὥρα τοῦ «Χριστὸς Ἀνέστη», στίς πέντε τὸ πρωὶ, θὰ γινόταν χαμὸς.

Αὐγά ἀνάμεικτα μὲ βαρελότα θὰ ταξίδευαν πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας.

Εἶχα φθάσει φοβισμένος. Δέν τόλμησα νὰ μπῶ στὸ ἱερό. Τὰ παιδιά ἐξάλλου μὲ παρατήρησαν λίγο περιφρονητικά. Στάθηκα πλάι στὴν ἐξέδρα, ἐκεῖ πού θὰ γινόταν ἡ Ἀνάσταση. «Δεῦτε λάβετε Φῶς!»

«Χριστὸς Ἀνέστη».

Χαρὰ ἀνεκκλάλητη. Ξέχασα τὰ πάντα. Χαιρόμουν πολὺ. Δέν φοβόμουν τὸ Σούλη τὸ χερούκλα, οὔτε κανέναν. Χαιρόμουν ἀτελείωτα. Τὰ βαρελότα ἔδιναν τὸν πολεμικὴς ἀτμόσφαιρας. Κραυγές, πανδαιμόνιο χαρᾶς. Καὶ ἀνάμεσα στὸ θόρυβο ἄκουσα κάποιες κραυγές θυμωμένων ἀνθρώπων. Σὰ νὰ μάλωναν ἢ νὰ ἔδερναν κάποιον. Στράφηκα πρὸς τὰ ἐκεῖ μαζί μὲ ὅλα τὰ παιδιά, πού ἦταν σὲ ἀπόσταση βολῆς. Ναι, ἦταν πραγματικὲς κραυγές. Ὁ πατέρας τοῦ Ισαάκ εἶχε παρακολουθήσει τὸ γιό του πού ἔφυγε κρυφὰ ἀπὸ τὸ σπίτι. Τὴν ὥρα τοῦ «Χριστὸς Ἀνέστη» ἄρχισε νὰ τὸν χτυπᾷ ἀλύπητα. Πῶς τόλμησε ἓνας εβραῖος νὰ πεῖ: «Χριστὸς Ἀνέστη»;

Ντροπή, μεγάλη ντροπή, γιὰ τὴν οἰκογένεια. Εἶδα τὸν Ισαάκ νὰ ποδοπατεῖται ἀπὸ τὸν πατέρα του μὲ μῖσος.

- Τί εἶπες; Τί εἶπες; Χριστὸς Ἀνέστη; Φώναζε ξέφρενα ἐκεῖνος.

Ὁ Ισαάκ ἦταν σὲ ἀσχημὴ κατάστασι. Ἐτρεχε αἷμα ἀπὸ τὸ στόμα καὶ τὴ μύτη του. Τόλμησε νὰ πεῖ.

- Ναι, πατέρα, Χριστὸς Ἀνέστη. Γιατί ἐμεῖς οἱ εβραῖοι τὸν σταυρώσαμε. Χριστὸς Ἀνέστη.

Κυλιόταν κάτω σὰν μάρτυρας, χωρὶς γογγυσμὸ, ψελλίζοντας.

- Χριστὸς Ἀνέστη...

Μᾶς θύμισε τὸ μαρτύριο τῶσων καὶ τῶσων πού φώναξαν αὐτὸ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» στὰ ματωμένα χῶματα τῆς Πόλης.

Μετὰ ἐμεινε ἀναισθητός. Δέν τολμήσαμε νὰ πλησιάσουμε. Τὰ παιδιά εἶχαν παγώσει. Ὁ πατέρας τοῦ Ισαάκ τὸν ἄρπαξε στὰ χέρια τοῦ. Ἡ μᾶλλον τὸν ἔσερνε. Ἐμεῖς μείναμε ἄφωνοι.

Ο Σούλης μέ κοιτάξε. Τόν κοιτάξα. Μέ φίλησε.

- 'Αληθώς' Ανέστη, είπε δακρυσμένος.

- Ναι, 'Αληθώς' Ανέστη.

Τόν Ισαάκ, μετά, τόν χάσαμε. Μάθαμε πώς έμεινε μήνες στό κρεβάτι. Έφυγαν 'από τή γειτονιά.

Μετά 'από χρόνια, κάποιος μοϋ μίλησε για έναν ιερομόναχο σέ μιá σκήτη του Άγιού Όρους, πού παλιά ζούσε στήν Πόλη και ήταν εβραΐος. Και μετά έγινε χριστιανός. Για έναν ιερομόναχο πού ήταν κυρτός 'από κάποιο 'ατύχημα. Ήταν σιωπηλός πάντα και έλεγε «Χριστός' Ανέστη», σέ όσους τόν συναντούσαν.

'Έτσι μοϋ είπαν και τό πιστεύω, ναι, πώς είναι ο φίλος μου ο Ισαάκ.

Χριστός' Ανέστη!

† π.Κ.Σ.